

Barweetaab Taayta nyēē kisirchi :Bāwulō Tēmētēēwō

Taayta

Siriintēēt, yēē /kikēēsirē āk wōlēē /kikēēsirēē:
Yu / kābokiityookunēē :Bāwulō kāābrātiisyō ām
Rooma ām kwēēnuutaab kēnyiitaab 60-62 KK (kasee
Yēyuutēk 28:16 kuwo taay), koonam ruutoonyii
nyēbo ang'wan. Matwekaat :ruutooyi bakeenke
ām Biibilyaa. Kibākookyi Tiitō Kērēētē ām baani
sukōōyyoonkyi kaniseetaab wōlooto. Kubākookyi
Tēmētēēwō wōliin bo Ēfēēsō sukuyēētyēēchi
kaniseetaab wōlooto. Kiwo :Bāwulō nkit ākoy Filiibi
ām Maketoonnya. Kisirchinēē wōlooto Tēmētēēwō
barweenyii nyēbo taay āk nyoo kisirchinē Tiitō.
Mātookunoot :kēnyiit nyēē /kikēēsirē barwaani
nteenee /kiisōōtyinē kule wuu nyēē ki kēnyiitaab
66 KK.

Kiyēē mii āriit: Kiyiimē :wuuyinwēk chēē
tēērchiin kaniseetaab Ēfēēsō. Wuuyinwēchoo
ku kiruutēkaab Yuutayeek ānkiyibē kiriisyēetaab
tukun kubo saayeet ām kēlto nyēē kimēenkētē.
Kiisōōtē :Kirikiik kereeryaanto kule miyootēch
:tukuuk tukul ām kōōrēēt āk kule kimāchāmtooy
:Yēyiin chii ākoy tōōs baateey yoo kāākunyōōr
:chii ng'oomnān nyēbo kwōng'uu. Nto subak
yoo karub :chii kiruut kuu: /kēēkir āmit alak,
tukun chēē /kēēyyēē āk mbo kule mātuuyo
:biich choo kiikoomut keey. Kiinach Bāwulō
:kāānēētutēchu kunyoo, kisirchi Tēmētēēwō

barwaani kōōkiimēē kule kuyēchinē Yēesu Kiriistō yiisyēēt ām mooyēēt akeenke. Irwookyinē mbo choorwaaniitēnyinyii tāku āybēēryoo, kurubta keey āk wōlēē /kiintōochintooy biikaab Kiriistō.

Kiyēē āmu: Iwuruurē :kānēētutēkaab lembech wōlēē mākuwuuyiit :soboonnyoo. Māchāktōōs kiinkētē ng'aleekaab manta sukung'eet keeyeet keey ankeekerekte kānēētiisyēētaab lembech āk Buunyoontēēt simāturēech acheek biikaab Kiriistō ankwaaraanta soboonwēkyoo.

Kyoorōōr keey :Bāwulō ānkumākyi Tēmētēwō bērrur

¹ Anii ku Bāwulō *lēbkēēyiintēētaab Yēesu Kiriistō kuu wōloo kitōōltoo :Yēyiin nyoo Kāārārōokiintēenyoo kubununēē Yēesu Kiriistō nyoo kiikēnēē keey.

² Āsiruung', inyiing' Tēmētēwō nyoo āchāmiing' ānkyāyēētyēēchiing' icham Yēesu. Kōōbēruuriing' :Baaba Yēyiin āk Mokoryoontēenyoo Yēesu Kiriistō, kuriireeniing' ānkukōōning' kaalyeet.

*Iriibēē keey kānēētik choo mātinyē manta
(1 Tēmētēwō 4:1-7; Tiitō 1:10-11; 3:8-11)*

³ Kuu yoo kyāāmwoowuung', āmiitē āwēētii Maketoonnya, māchāktōōs ibuur Ēfēēsō sukung'eet ibōlchi biiko alak kusaanee keey kōōnēētē tukuuk chēē mābo man. ⁴ Kusaan kōōbootyine āsiiswēk kurāru tyoonkōōchoy chēē mābo laat āk kutētu kooyndōy chēbo Yuutayeek chēbo kēny, kuuyu yibu :ng'aleechaa kwiilat āk wookuut, yoo /kātākēyēchinē Yēyiin yiisyēēt

ām manta. ⁵ Kiyēē burē siibōlchi bichu ku kule kunyōōr chamateet kubununēē mooyēēt nyēē lēēl ankuyey kiyēē inkētē kule bo man ankookaasee keey Yēyiin. ⁶ Kiikuchuunnyēē :alake kookaasee keey Yēyiin ānkuyēēlchi ng'al buch chēē mābo man. ⁷ Bērē :bichoo nto yēk kāānēētikaab kiruutēk nteenee -mēēnkētē kiyēē ng'āloolēē nto mbo kiyēē ikiilchinē keey kurāru.

⁸ Kiinkētē kule kāroomēch :kiruutēk, yoo kāyēyiisyēē :chiito ām kēēlto nyēē karaam. ⁹ Māchāksē :chii kōōnkētē kule mēēbērē /kikēēyēyē kiruutēk kubo biich chēē churtootiin, nteenee /kikēēyēyē kubo biiko chēē mā churtootiin āk choo māchāmē /keebayta. Bo subak :kiruutēk biiko choo -mēēywēyē Yēyiin, choo choolwookēnootiin, choo mā tiliilēch āk choo āwēēsēch. Bo subak :kiruutēk biiko choo rumē sikiikwaa āk choo bākākiisyootē, ¹⁰ choo mārtooy, choo sikōrē keey, āk choo chōōrē biiko. Bo choo ibērbēēriisyē āk choo mōlōlchinē biich ng'al āk kiy ake tukul nyoo mārubtooy keey kāānēētutēkaab man. ¹¹ Miitē :kāānēētutēchoo wōlēē bo lōkōōywēk chēē kāroomēch choo /kikiitōōrwoo kule a-amte. Yēyiin nyoo boonto lēbkēēyyēēt ānkōōtōrōōroot :nyēē kikōōnoo lōkōōywēchoo kāroomēch.

Wōō :chamateetaab Yēyiin ām wōlēē mii :biiko

¹²⁻¹³ Ābirchinē Mokoryoontēenyoo Yēēsu Kiriistō kōōnkōy nyoo kikōōno kāāmuukēywēēk, kuuyu

---

1:4 1Tēm. 4:7; 2Tēm. 4:4; Tiitō 1:14; 3:9   **1:5** Room. 12:9; 1Tēm. 1:19; 2Tēm. 1:3; 2:22; Tiitō 1:15   **1:6** 1Tēm. 6:4, 20; Tiitō 1:10   **1:7** 1Tēm. 4:1-10; 6:3-5, 20-21; 2Tēm. 2:16-18, 23-26; Tiitō 1:10-16; 3:9-11
1:8 Room. 7:12   **1:10** Kala. 3:19; 5:19-21   **1:11** 1Tēm. 6:3; 2Tēm. 1:13; 4:2-3; Tiitō 1:9; 2:1, 7-8

kikasa kule /kiikoosēēnoo keyy. Kyāāyēyootē ng'al chēē kimāānkētē kumānāāyēnchinē inee nteenee kuriireenaa. Ānkoo kyāāng'āloolēē inee nyēē miyaat ānkāāwusootē biikyii ānkāākāwōōtēnootē, kutoola āyēchi yiisyēēnyii. ¹⁴ Kinyōōwoo :Mokoryoontēēnyoo kaat ām chamateet nyēē kiboontēēnoo ānkoo kimaayemaat :anii. Kiyeya acham inee ānkāākoosēē keyy.

¹⁵ Ng'ālyoontēt nyēē māchāktōōs / kiikoosēē keyy amakany :chii kwaam mēt ku kule, kichōōnii :Kāārārookiintēt Yēesu ng'wēny chokōōrāroochē biiko choo kiikuchoolwookēn, ānku anii :akeenke ām bichooto :nyēē āchoolwookēnoot nyēē -/mākyoomu!

¹⁶ Ānkoo kiwuu nyooto, /kikeeriireenaa anii ām biiko tukul sukōōboorunēē :Kiriistō kule iruruunyē mooyēēnyii ām wōlēē mii :choo kiikuchoolwookēn. Yoo imuuchāktōōs /kiiraraachaa anii ānkāānyōōru *soboontaab kibchuulyo, kōōmuuchāktōōs /kiiraraach nkicheek biiko alak. ¹⁷ Kunyoo, kusilākoy ānkukoonyitākoy :Yēyiin nyoo mākāsāksē ānkubāytooyiisyē kēnyiiis āk kēnyiiis. Kuwuuyiit nyooto.

Kimwoochi :Bāwulō Tēmētēwō kwaam booryēt nyēē karaam

¹⁸ Wēnyoo Tēmētēwō, ārwookuung' kurubta keyy ng'aleek choo kimwooyē *:wōōrkooyik kubo inying'. Yoo 'keerub ng'aleechaa, mākuyēētyēēchiing' sii-am booryēt nyēē karaam ¹⁹ ankiitas taay ikoosēē keyy Yēyiin ankiyyey kiyēē inkētē kule karaam. Kiikubootyo :biiko alake chēē kitay

kuyey kuu nyooto. ²⁰ Alak ām bichooto ki-
ikuyey kuu nyooto ku Umenaayo ākoo Alek-
isaanta. Kwāātōōrchi Kibrōkōsyootēēt sukukasee
keey kule māmāchāktōōs kung'āloolēē Yēyiin nyēē
miyaat.

2

Kōōnēmchinē keey :biiko saayeeet

¹ Ng'ālyoontēēt nyēbo koomānuut miisin
ku kule isooyē Yēyiin ānkiibirchinē kōōnkōy
kubo biiko tukul. ² Māchāktōōs / kēēsoochinē
bāytooyik āk kāāntōōyik sikēēminy ām kaalyeet
āk tāloosyēēt ānkiinēmchinē keey Yēyiin ānkiibuur
nyēē / kēēkoonyitēēch. ³ Yoo kakeeyey kuu
nyooto, ku karaam ānkōōng'ērēēchē Yēyiin nyoo
Kāārārookiintēenyoo.

Irāroochē biich :Yēyiin kubununēē lōkōōywēk chēē kāroomēch

⁴ Māchē :Yēyiin kule / kiiraraach biiko tukul
kōōnkēt ng'ālyoontēētaab manta. ⁵ Yēyiin
ku akeenke nkit, ānku akeenke :chiito nyēē
ichoomnyēēch āk Yēyiin. Nto nyooto ku
Yēesu Kiriistō. ⁶ Kiikooyto :Yēesu soboonnyii
sukuwālāng'unēē biiko tukul. Kiyityiin
:ng'ālyoontooni ām āsiiswēk chēē yēmootiin. ⁷ Kunyi,
/ kikeekweya anii a-amte ng'aleechaa kuu
*lēbkēēyiintēēt. Man :kiyēē āmwooyē. Ānēētē

1:19 1Tēm. 1:5   **1:20** 1Kōōr. 5:5; 2Tēm. 2:17; 4:14   **2:1** Ēfēēs.
6:18-19   **2:2** Eesra 6:10   **2:4** Ēsēk. 18:23, 32; 2Tēm. 2:25; 2Bet.
3:9   **2:5** 1Kōōr. 8:6   **2:6** Kala. 1:4; Ibu. 9:28

biiko chēē mā Yuutayeeek ākoosēē keey Yēyiin
ānkāāmwooyē ng'al chēbo manta.

*Kāāburtaab murēnik āk kooruuk choo
kiikōōyēnchi Kiriistō*

⁸ Mākyiintōōs :murēnik ām yēē /kākiiruruukyi keey
kōōtōrōōrē āwunnyēk chēē tiliilēch kusooyē Yēyiin
āmānyēēru nto kuyey wookuut. ⁹ Mākyiintōōs
:kooruuk kōōloochē keey nyēē karaam. Kōōloochē
sirook chēbo kooniyit ānkuboonto ātēbuutēk chēē
kāroomēch. Māmāchāktōōs kōōlēētē buutēēk kule /
sikēēchōrōkyinē, kōōloochē chobosaak, tukuukaab
kaat āk sirooy chēē ālē beesaan chēē chang'.
¹⁰ Nteenee, māchāktōōs kuboonto ātēbuutēk
chēē kāroomēch chēē misyīnē kooruuk choo
kiikōōnēmchi keey Yēyiin.

¹¹ Māchāktōōs kōōnēētē keey :koorko ake tukul
ng'aleek ām kēēlto nyēē intusoot ānkōōywēyiisye.

¹² -Māāchāmchinē koorko kuyēk
kāānēētiintēētaab ng'ālyoontēētaab Yēyiin nto mbo
kule kubayta saanteenyii. Māchāktōōs kusiisynē
keey. ¹³ Aatam :nyēē kisimkuyey :Yēyiin kurook,
nto mii yoo, chokuyey Aawa. ¹⁴ Mēēbērē ki Aatam
:nyēē /kikeekenta kut kuyey ng'ōōkisto, nteenee
ki koorkēēt. ¹⁵ Māchāktōōs :koorko ake tukul
kuriibē kōōnyii āk lōkōkyii ām kēēlto nyēē karaam.
Yoo kamuyta, kookaasee keey Yēyiin, kutinyē
chamateet, kutiliil ānkuriibē keey, mākutēbto
*soboontaab kibchuulyo ākookoy.

2:7 Yēyuut. 9:15; Room. 1:5; 9:1; 2Tēm. 1:11   **2:8** Tyēēn. 63:4;
134:2; 141:2   **2:9** 1Bēt. 3:3-5, 7   **2:10** 1Tēm. 5:10   **2:13** 1Kōōr.
11:3-16; 14:34-35   **2:13** Toowu. 2:7, 21-22   **2:14** Toowu. 3:1-6,
13; 2Kōōr. 11:3   **2:15** 1Tēm. 5:10, 14; Tiitō 2:4-5

3

Kāāntōōyikaab biikaab Kiriistō (Tiitō 1:5-9)

¹ Mii yu naas :ng'ālyoo nyēē mächē / kiiyyoong'unēē. Yoo kamach :chii kōontōōchi biikaab Kiriistō, kāākukwēchi keey yiisyō nyēbo kooniyit. ² Mächāktōōs :kāāntōōyiintonoo ku chii nyēē mātinyē lēēlis, ku chii nyēē tēērēē koorkeēnyii nkit, kusēwunoot ānkuriibē keey, kukoonyitoot, kururoot :moo ānkōōmuuchē kōōnēētiis. ³ Māmāchāktōōs ku kibōōkityoo āmā chii nyēbo wōōrōōryēēt. Nteenee mächāktōōs kōōntusoot ānku tala, āmāboonto muchastaab beesaan. ⁴ Mächāktōōs kōōnkētē kuriib kanyii nyēē karaam kukas kule iywēyē :lōkōkyii kutukul. ⁵ Yoo -mēēmuuchē :chii kuriib kanyii kumēēmuuchē kuriib kaniseet. ⁶ Māmāchāktōōs /kēēkwēyē chii nyoo mānāākich ām ng'ālyoontēētaab Yēyiin kule kōōntōōchi chuut kuuyu imuuchē koontumeer. Nto yooto, +/ mākitiilchi ng'aleek kuu choo / kikiitiilchinē Kibrōkōsyoontēēt. ⁷ Mächāktōōs :kāāntōōyiintonoo ku chii nyēē tinyē kaayna nyēē karaam ām wōlēē mii :yēēmēēt simānyōōr :Kibrōkōsyoontēēt bārooyinto nyēē katechee.

Toorētik

⁸ Mächāktōōs :nkicheek toorētikaab biikaab Kiriistō kukoonyitootiin nyēē māwēēchwēēchē ng'al, āmā kibōōkitiis, nto kutōōrtooy :moonik kumach beesaan. ⁹ Mächāktōōs kukiilchi ām mooyēēt akeenke ng'ālyoontēētaab manta nyoo /

kiikēēng'oong'wēēch ānkuyēyē kiyēē inkētē kule bo man.

¹⁰ Māchāktōōs /kēētyēmtooy bichoo kutoombo / kēēkwēyē. Nto yoo mātinyē ng'ālyoo, /kēēchāmchi kuyēk toorētik.

¹¹ Māchāktōōs :nkicheek kooruuk chēē toorētik* ku chēēbyōōsōōy chēē koonyitootin, chēē māyēyootē seemseem. Māchāktōōs ku koor chēē riibē keey /ānkiikoosēē keey ām kiy ake tukul.

¹² Māchāktōōs :chii ām toorētichoo kutēērēē koorkēēnyii nkit ānkuriibē lōkōkyii āk kanyii ām kēēlto nyēē karaam. ¹³ Chii ake tukul nyoo kāyēyis nyēē karaam, kōōloong'u keey ām komostaab ng'ālyoontēētaab Yēyiin ānkukich ām manta nyēbo Kāārārōokiintēēt Yēēsu.

Manta nyēē wōō nyēbo Yēyiin

¹⁴ Ānkoo sinee āboontēē mooyēēt kule +māāchōōnii wōloo imiitē, āsiruung' ng'aleechu si ¹⁵ yoo kaakaay keey, 'kēēnkēt wōlēē māchāktōōs kōōbuurtooy :biikaab Kiriistō. Bichooto ku choo kikwey :Yēyiin kuyēk cheechii. Tolochta :bichoo āk sisinēēt nyēē iyyoong'unēē :manta. ¹⁶ Ng'ālyoo nyēbo man kule wōō :kiyēē kiikung'oong'wēēch Yēyiin:

/Kikēēsich inee kuu chii ake tukul,

kiiboor :Tāmirmiryēētaab Yēyiin kule churtaat.

Kikas :nkicheek malayikaanik.

/Kikyaamtaat inee ām kōōrōōsyēk.

/Kikiiyēnchi ām kōōrēēt,

* **3:11** Nto: kooruukwaa. **3:11** Tiitō 2:3 **3:15** Ēfēēs. 2:19-22

/ānkēēyib kuwo barak wōloo mii :lēbkēēyyēēt.

4

Māchāktōōs /kēētāyē kāānēētēywēēk chēē mābo man

¹ Ibooru :Tāmirmiryēētaab Yēyiin kutook kule ām bēsyoōsyēk choo kwoonii, mākuchuunnyēē :bi-iko ng'ālyoontēētaab manta ankurub ng'aleekaab biiko choo tēwēchē :tāmirmirook chēē miyootēch.

² Ibērbēēriisyē :bichoo āmēēkōōnkētē ng'ālyoontēēt nyēbo man āk nyēbo ng'wiiynan. ³ Yēētēē bi-iko kōōmutiis āk kule kumaam āmiik alak ānkoo kiyēyē :Yēyiin āmiichoo kule kutaach :biikyii choo inkētē manta ankwaam kubirchinē inee kōōnkōy.

⁴ Karaam :kiy ake tukul nyoo kiyēyē :Yēyiin kun-yoo, māmāchāktōōs /kēētāyē kiy mbo akeenke yoo /kakeetaach /kēēbirchinē Yēyiin kōōnkōy. ⁵ Yēyē :ng'ālyoontēētaab Yēyiin āk saayeet kutililiit :kiy ake tukul nyēē kiyēyē Yēyiin.

⁶ Yoo 'kēēboorchii mbo ng'eetaabiya ng'aleechu, 'keeyey ām kēēlto nyēē karaam yiisyēētaab Kāārārōokiintēēt Yēesu. Nto yooto imiitē ititirēē ng'ālyoontēētaab manta nyoo /kikiineetiing' nyoo irubē.

⁷ Itay tyoonkōōchoy chēbo bēērbēēryō chēē mārubtooy keey āk Yēyiin. Ichōbāksē ākookoy inēētē keey ibuurē kuu wōlēē māktooy :Yēyiin.

⁸ Yoo 'keeneet bōōrng'uung', mākuyēētyēēchiing' ām kōōroni, nto yoo 'keeneet keey ibuurē kuu

---

3:16 Mat. 28:18-19; Māārō 16:20; Luuka 24:50-51; Yoowa. 1:14; Yēyuut. 2:33, 36; Room. 1:3-4; Ēfēēs. 1:20-21; Filib. 2:6-11; Kolos. 1:6, 23; 1Tēm. 2:7; 2Tēm. 4:17; Ibu. 1:6, 13; 2:9 **4:1** Mat. 24:10; 2Tēm. 3:1 **4:3** 1Kōōr. 10:30; Ibu. 13:9 **4:4** Toowu. 1:31; Māārō 7:15 **4:7** 1Tēm. 1:4

wōloo māktooy :Yēyiin, mākuyēētyēēchiing' ām soboontaab kōōrooni ākoo nyēbo kōōrēēt nyoo mākuchō.

⁹⁻¹⁰ Kiikoosēē keey Yēyiin. Inee :Kāārārookiintēēt nteenee chēē irāroochē, ku biiko choo iyēnchinē inee. Māchāktōōs / kēētiyēē mēt ng'aleechaa ānkuyēmāktōōs / kēēchāmē kutukul. Kiyooto :nyēē kēēmiitē kēēng'ētiichinē keey. ¹¹ Ng'aleechaa chēē māchāktōōs 'ikiimē yoo 'inēētiisyē.

¹² -Meekany kumoontiing' :biiko kuuyu tēēmining'. Nteenee inyiing' :nyēē māchāktōōs kukāsēēniing' :biiko tukul choo kiikōōyēnchi ng'ālyoontēēt, wōlēē ing'alooltooy āk wōlēē itēbtooy, wōlēē ichāmtooy biiko, wōlēē 'iyēnchintooy Yēyiin āk tiliilinto nyēē iboontē. ¹³ Iyēyiisyēē bārooyinto nyoo mii kumanaayitu, isumānchinēē biiko ng'ālyoontēēt, i-āmchinēē ānkiinēētēē. ¹⁴ -Meechwees kāāmuukēywēēchoo kirōōbuung' :Yēyiin kubununēē kiyēē kimwooy *wōōrkooyoontēēt ake yoo kitiinyēēniing' āwunnyēk :kāāntōōyikaab biikaab Kiriistō. ¹⁵ Iyēyē tukuuchoo kibtaman ānkiinēmchinē keey kutukul sukung'eet kukas :chii ake tukul wōlēē imiitē itāstooy taay. ¹⁶ Māchāktōōs irōōtootē soboonng'uung' āk ng'aleek chēē 'inēētē. Imuytoochi tukuuchoo kuuyu, yoo keeyey kuu nyooto, +meeraraachakse :inyiing' āk biiko choo 'inēētē.

5

Ibooru koonyit

¹ -Mēeryōōnkyinē booyoo yoo imiitē iyisu, nteenee ing'āloolchinē kuu kōōn. Iyibē nkicheek āybēeriik wuu nyēē mbo ng'eetaabkoomēt. ² Iyibē cheebyoosya ake tukul wuu nyēē koomēt. Nto tiibiik, inam choo wuu nyēē mbo chēēbkoomēt ām kēēlto nyēbo tiliilinto.

Wōlēē māchāktōōs / kēēriibtooy musukuunēk

³ Māchāktōōs / kēēyēetyēēchinē musukuunēk choo mātinyē chii nyēē kāriib. ⁴ Nteenee yoo boonto :cheebyoosya nyēē musuku lēēkōōy nto muchōkōrōōn, kumāchāktōōs :lōkōchoo kuriib sikiikwaa, kuukaanyii nto kōōkōōnyii sukōōboorunēē yooto kule iywēyē Yēyiin. Yoo kayey kuu nyooto, kumii kuyooku kiyēē / kikēēyēchinē icheek, ng'ālyoo nyēē chāmē :Yēyiin. ⁵ Koorko nto cheebyoosya nyēē kiikung'ēt nkit ku musuk kumāchāktōōs kōōkēnēē key Yēyiin nkit ānkuriirchinē bēēt āk kwēēmooy kule kuyēetyēēchi. ⁶ Nto koorko nyoo musuk ankicham tukun chēbo leles, kukiikume :nyoo kusobē. ⁷ Māchāktōōs imwoochi nkicheek biiko ng'aleechu, sukung'eet mariirtee chii. ⁸ Chii ake tukul nyoo māyēetyēēchinē tilyōōnuutēkyii ānku miisin biikyii choo bo kō, kāākutāchiin āk ng'ālyoontēētaab Yēyiin. Miyaat :chiichoo kusiir nyoo māmēēyēnchi ng'ālyoontēētaab Yēyiin.

⁹ Yoo / sikiiyiityi cheebyoosya nyēē musuk komostaab choo yēmē / kēētoorēt kumāchāktōōs kukiikukeeytee kēnyiiisyēk tāmānwookik lo. Māchāktōōs ku cheebyoosya

nyēē mānāāchoonchooyēnoot ¹⁰ ānkitookunoot
 ām yēyuutēk chēē kāroomēch kuu wōlēē
 kiriibtooy lōkōkyii, wōlēē kitooktooy tāyēēk,
 wōlēē kiyēētyēēchintooy biikaab Kiriistō, wōlēē
 kitoorētitooy biiko choo nyāliltōōs āk mbo tukuuk
 alak chēē kāroomēch chēē kiikuyey.

¹¹ Māmāchāktōōs / kēēsirtooy musukuun choo
 tākuminkēēch kuuyu yoo kabiirta :muchastaab
 bōōrwoonikwaa wōlēē kiikōōnēmchintoochi keey
 Kiriistō, kumach / kiimut. ¹² Yooto, kōōsākyi
 keey / kiitiilchi ng'al, kuuyu kāākwiiri kiyēē
 kiikukuurtoochi Yēyiin. ¹³ Ilumootēē :koo ru chēē
 wuu choo koorin kōōboototēē āsiiswēkwaa. Māwuu
 nyooto baateey, nteenee yēyootēē mbo subak
 seemseemnyeet kōōwutootēē keey ng'al chēē
 mā cheekwaa ānkung'āloolootēē mbo ng'al chēē
 māyēmāksē. ¹⁴ Kunyoo, āmwoochinē musukuunēk
 choo tākuminkēēch kule kucheeng' saanik ānkuriib
 lōkōkwaa āk kooriikwaa simānyōōr :Buunyoontēēt
 bārooyinto nyēē kang'alaalee icheek nyēē miyaat.
¹⁵ Kookuweech keey kēny :alake kuba wōlēē mii
 :Syeetaani ankookurub ng'aleekyii.

¹⁶ Nto yoo mii :cheebyoosya nyēē kiikuchamta
 Yēyiin ānkuming'tooy keey musukuunēk,
 kumāchāktōōs kuyēētyēēchinē musukuunēchoo
 ām kēēlto ake tukul. Māmāchāktōōs kubākooky
 nyikiisinoo kaniseet. Yooto, mākuyēētyēēchi
 :kaniseet musukuunēk choo minyē nkityō.

/Kēēkoonyitē kāāntōōyikaab kanisa

17 Māchāktōōs / kēēkoonyitē / ānkēēyēētyēēchinē booyikaab kanisa choo tīnyē kāāntōōysēēt nyēē karaam, ānku miisin choo āmtooy ng'ālyoontēēt ānkōōnēētē. 18 Mwooyē :siruutēk kule, “-/ Mākēērātē yēēyto kuutiit yoo yēyiisyē.”† Nto subak, “Yēmē :chii nyoo kāākubirto nkuruukyuii kunyōōr kiy.”†

19 Māmāchāktōōs simiyēnchinē ng'ālyoo nyēē / kākēēmwooy / kēēng'ālōolēē booyik nyēē miyaat, nteenee ākoy baateey yoo kāākumwooy :biiko chēē yitē āyēēng' nto sōmōk kule wuu nyotoo. 20 Yoo kāchoolwookēn :kāāntōōyik, 'iburyoong'tooy kukāsē :biiko, sukung'eet kōōywēyē :chuut alake.

21 Kunyoo ii, Tēmētēwō, āmwoowuung' ām taayeetaab Yēyiin āk nyēbo Kāārārōokiintēēt Yēesu āk mbo ām taayeetaab malayikaanik choo kwēyootiin kule, irub ng'aleechaa nyēē -mēēkwēyē chii. Māmāchāktōōs ichāmē biiko alak kusiir alak. 22 -Mēēsāmsāmānē keey yoo itiinyēē chii āwunnyēk itōōlchinē yiisyēētaab Yēyiin -ameekany kunaming' :ng'ōōkistaab biiko alak. Ibuur itiliil. 23 -Mēēyyēē bēēko baateey, nteenee imōōsē *tifaayiik tisich kubo bōōrtaab moo nyoo iyiimsētiing' btaman.

24 Mēēmuuchāktōōs kōōyēēlākiis :ng'ōōkiswookikaab biiko alak, nteenee /simkēēkāsē bakeenke / kumānāābokiitiilchinē ng'al. Nto chēbo alak, kōōyēēlōotiin ākoy bēsyoonoo +/ mākiitiilchi ng'al. 25 Ām kēēlto nyēē wuu nyotoo, simkutooku :kāroomnyēētaab yēyuutēkaab biiko alak, āmāwunyāktōōs ākookoy :choo iyēēlōotiin.

5:17 1Tēs. 5:12 † 5:18 Kiruutēk 25:4 † 5:18 Luuka 10:7

5:18 Mat. 10:10; 1Kōōr. 9:9, 12-14 5:19 Mat. 18:16 5:20

Kala. 2:14

6

Wōlēē māchāktōōs kōōbuurtooy :motwoorik

¹ Māchāktōōs :motwoorik kōōywēyē moko-rēēnikwaa sukung'eet -/mākēēng'āloolēē Yēyiin nyēē miyaat āk mbo kāānēētēywēēkyoo. ² Māmāchāktōōs :motwoorik choo kiikōōyēnchi :moko-rēēnikwaa Yēyiin kōōywēyē moko-rēēnichoo kisich, kuuyu mbo ng'eetaabiya ām Kiriistō. Nteenee, māchāktōōs kuyēyē yiisyēēng'waa kutook, kuuyu chēē yēetyēēchinē :yiisyōōnuutēchoo ku choo kiikōōyēnchi ng'ālyoontēētaab Yēyiin. Ng'aleek chooto :chēē māchāktōōs inyiing' Tēmētēwō 'inēētē ānkiikiimē biiko kurub.

Kāānēētiisyēēt nyēbo lembech āk bāytit nyēbo man

³ Chiito nyoo kaakoobetyeenyee keyy wōlēē mii :Mokoryoontēēt Yēēsu Kiriistō ankooneet ng'al chēē mābo man, ⁴ kukiikoolaambuuch nyoo :ng'aseetaab keyy āmēēnkētē kiy. Kicham :chiichoo kwiilat āk wookuut. Yibu :ng'aleechaa kōōtuuyiityi keyy :biich moon. Kuwookuut, kung'alaalaatee keyy nyēē miyaat, kōōsōōtyēēchinē alak nyēē miyaat, ⁵ ānkuchuunchuuntōōs :mētēwookaab bichoo kubo kāāsōōtēywēēk chēē miyootēch chēē boonto. Bichuutēchu :chēē /kiikēēbuutēē ng'ālyoontēētaab manta ānkōōsōōtē kule tōōs yoo kasyeem :chii kurub kēēltaab Yēyiin ku kēēlto :nyooto nyēē yēyē chii kunyōōr bāytit ām kōōrooni.

⁶ Nteenee, yoo kēēnēmchi keyy :chii yiisyēētaab Yēyiin, āmēētuyiityinē ake moo, kāākunyōōr bāytit

nyēē wōō miisin ām Kaab Yēyiin. ⁷ Mēēbērē / kīkēēsiktēēch kiy, āmākēēbēētooy kiy kōōyyiin kākēēbēku. ⁸ Nteenee, yoo kēēnyōōru kiyēē kyoomē āk kiyēē kiiloochē, kuyēmēēch :chooto. ⁹ Nto biiko choo bērē nto cheeng' tukuuk sukumokoroon, kutōōrchinē :ng'aleechaa tyēmiisyēēt ankutech. Tōōrchinē :ng'aleechaa kuyey tukuuk chēē chaang' chēbo bēērbēēryo āk mbo muchastaab tukuuk chēē iwoong'tooy biich. Tōōrtooy :ng'aleechaa biiko kubootyo ānkwooroon. ¹⁰ Toowunēē keey :miyootyēēt wōlēē wōō muchastaab beesaan. Biiko choo loosyootē kumāchē beesaan kukiikuchunnyēē ng'ālyoontēētaab Yēyiin ānkuyibchi keey ng'woonin nyēē -/mākyoomu.

Kiyēē kiikāloonchi :Bāwulō Tēmētēwō

¹¹ Nto inyiing' nyoo ibooyē Yēyiin, māchāktōōs isatee keey wōlēē mii :ng'aleechaa ankiirub so-boonto nyēē churtaat, inēmchi keey Yēyiin anki-ikaasee keey inee, ichāmē biiko alak, imuy-toochinē ng'al ānkiitālāyiitu. ¹² I-am booryēēt nyēē karaam kubo ng'ālyoontēētaab Yēyiin. Inkēt kule kikuuring' :Yēyiin inyōōru *soboontaab kibchuu-lyo. Kunyi, 'ikiilchi soboonoo 'kiichāmchiintōōsii kukāsē :biiko chēē chaang'.

¹³ Ām taayeetaab Yēyiin nyoo ikochinē kiy ake tukul soboonto āk mbo ām taayeetaab Yēēsu Kiri-istō, nyoo kichāmchiin ām taayeetaab Bōōntyō *Bi-laato kule inee ku Kāārārookiintēēt, āmwoowuung'

6:6 1Tēm. 4:8; Ibu. 13:5
28:22 **6:11** 2Tēm. 3:17

6:7 Āyub 1:21 **6:9** Kāālēw. 15:27;
6:12 1Tēm. 1:18; 4:14

kule ¹⁴ ikiilchi ng'ālyoontēētaab Yēyiin. -Meekany inyōōru tisyā nto mbo kule /keeng'alaaleeniing' nyēē miyaat. Iriib kuu nyooto ākoy bēsyēēt nyoo kāchōōnēē :Mokoryoontēēnyoo Yēesu Kiriistō. ¹⁵ Mākukwēryoon :Yēyiin ām bēsyēēt nyoo kiikōōtōōrto :inee. Itōrōōroot :Yēyiin ānku inee nkityō :bāytooyiintēēt. Inee :bāytooyiintēētaab bāytooyik ānku mokoryoontēētaab mokorēēnik. ¹⁶ Yēyiin nkiityō :nyēē māmēē ānkuminyē ām lēbkeēyyēēt nyēē mākāsāksē. Māmii :chii nyēē kiikukas Yēyiin nto mbo nyēē imuuchē kukas. Kukoonyitākoy :Yēyiin ānkubāytooyiis ākookoy. Kuwuuyiit nyooto.

Biikaab Kiriistō chēē boonto bāytit

¹⁷ Imwoochi choo boonto bāytit ām kōōrooni kule māng'āsē keey āmātiyyēē mēt tukuuchoo. Tukuuk choo chēē -/mākiinkētē batay āk moo. Nteenee kiyēē mächē kuyēyē kukutiyyēē Yēyiin mēt nyoo kōōnēēch kiy ake tukul kuyem ānkuyēyēēch :tukuuchoo keeng'erech. ¹⁸ Imwoochi bichoo kuyey ng'aleek chēē chaang' chēē kāroomēch, kuyēk biich chēē leelach :moonik ānkuchāmē kuyēmtooy tukuuk āk biiko alak. ¹⁹ Yoo kayey kuu nyooto, kāākuyēytoochi keey bāytit nyēē tiyyēē keey ām kōōrēēt nyoo chōōnii, sukung'eet kukiilchi so-boontaab manta.

Ng'aleek chēbo lētuut

²⁰ Tēmētēwō, kāāmwoowuung' kule -meekuste iyey ng'aleechaa tukul choo kiikōōtōōruung'

6:13 Mat. 27:11-26; Yoowa. 18:28—19:16   **6:14** 1Tēm. 1:3, 18

6:15 Yēyuut. 1:7   **6:16** Chuy. 33:20; Tyēēn. 104:2; Yoowa. 1:18

6:17 Tyēēn. 62:10; Luuka 12:15, 20; Yāāk. 5:1   **6:19** Mat. 6:20;

Luuka 16:9

:Yēyiin. Isatee keey kwiilateet nto wookuut nyēbo
bēerbēēryo nyoo yēyē :choo ng'āsēē keey kiirnātēēt
nyēē mā bo man. ²¹ Yēyē keey kule ng'oomēch,
nteenee kiikuchunnyēē ng'ālyoontēetaab Yēyiin.
Kōōbēruurook :Yēyiin.

Biibilya Nyēē Tiliil
New Testament in Sabaot (KE:spy:Sabaot)

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Sabaot

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

Printed book ISBN 9966002030

The New Testament

in Sabaot

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022

c68c9dca-518f-544b-a52e-82240cf64928